

se'n portà abdues», Muntaner (§ 284); «falcons o estor --- no los tany que sien treballats per lo flac coratge del milà» en la versió del *De Amore* d'A. el Capellà (= *milvorum* pusillanimitate vexari), p. 19; «abandonada / --- / a lops e cans, / buytres, milans, / 5 corps e voltós / ---»; «dones / --- / per llurs usances / axí diverses, / e tan perverses / obres e manyes, / són: alimanyes, / serp tortuosa / --- / lo pex mular, / drac e balena, / polp e serena, / de milà coha; / a qui les loha / de lur bellea / --- / són bellmarí / ---»; JRoig (*Spill*, 13224, 7725). El milà mou molt la cua en tots sentits, quan vola, per això la comparació (*la dona è mobile qual piuma* ---), i d'aquí el nom de l'utensili *cua-de-milà*: «ajuntar y travar les bigues ab bagues de ferro y coes de milà», «coa de milà per juntar-se una pessa ab altre», OPou (*ThPu.*, 151, 153), que també el registra com a nom d'ocell «milà: miluus, arba» (45).

També com a nom de peix: «PEXOS --- milà: accipiter, miluus, milago, -ónis», OPou (ib., 65); i notem que de les denominacions llatines, la primera significa pròpiament 'astor', i les altres designen menes de milà; veg.-ne el gravat en *AlcM* (§ 2); negre, gros i armat de dues grosses ales i una llarga i tortuosa cua. A la costa de Llevant el fan femení *milàna*, i me la descrivien a StPol (1925), com a «xata, negra i més grossa que una bestina, armat d'una (o dues) punxes a la cua, de punxada molt dolorosa».

Recordat de seguida pels escr. Renaix.: «Aprop de les niuhades dels fers *milans*, / hi bastia un' hermita lo bon Vicmar», MilàF (*ProsB.*, v. 10). El nom de l'ocell segueix en ús popular a la major part del domini: «*milans* i voltors la se mengin» (BDLC I, 179) ha de ser dita comuna a Mall. Sobretot es veu per la toponímia: a Ciutadella m'explicaven que del castellot conegut per *Es miluká* de Coniola (o Corn-?) ho diuen així «perquè hi van *miláns*» (1964); a StVicent de Sa Cala (eiv.), *Sa Font Milana* i *S'Avenc dan milá* crec que vénen tots dos d'aqueix mal veí (a despit de la partícula *en*, 1963).

Hi ha molts milans en els boscos de... pertot, i no se'n pot esperar res de bo, per això ho té molt observat el pagès, quan per algun lloc hi roda sovint el milà: d'aquí els molts paratges anomenats *Rodamilans* a les muntanyes del Princ.: *řódamiláns* forta barrancada a l'E. de Castellassos, a Nargó; *Clot* de id. «en lo Bosc», a Escarlà (1957); pron. *řudemiláns* amb fonètica oriental, se'n degué fer *Riudemilans*, per ultracorreció, a les Muntanyes de Prades: explicació tan versemblant que ens costa d'admetre que basti per deixar-la córrer el fet que l'anomenin *riuus de Milanis* 14 docs. del cartulari de Poblet, des de c. 1150 fins a fi de segle (índex del cartulari, p. 256a): tinguem en compte que bastava un escrivà responsable d'aquesta pensada pseudo-etimològica perquè la copiessin els altres 13 docs., d'ell mateix i algun successor, i que li donaven pretext *Riudabella*, i *Riudoms*, tan propers, en els quals el *riu* és autèntic. Sigui com vulgui, aqueixes escriptures documenten el cat. *milà*, des de 1150, copiosament.

No tan grossa com el *milà* però de la mateixa família és la *miloca*. En l'aplicació secundària a l'estel o grua d'engegar a volar, ja figura en Belv. i Lab., i avui és mot ben viu en el Princ. i a les Balears. Una venerable pagesa amiga, d'Horsavinyà en el Montnegre (i nada allà de família local), em deixà amb la paraula a la boca, per córrer al galliner «perquè hi veig volar una *milòka*» (1981); però n'he sentit a parlar una mica per tot el domini oriental, i són ben conegudes les *milòkes* en el Priorat (La Figuera 1935, Torroja 1936), per més que a tots dos llocs m'asseguessin que «no n'hi ha» en els turons anomenats allí *lo Milukèra* i aquí *Milukères*.

Com dic més amunt, a Ciutadella hi ha *Es Milocar*, i amb consciència popular que és perquè hi roden unes menes de milans; d'altra banda és clar que del vol de l'ocellot de presa ve l'aplicació a uns núvols amenaçadors que van rodant molt de temps, que *AlcM* dóna també de Men. En realitat recordo altres indrets d'aqueixos noms, que no en tinc nota a mà, en altres bandes del Princ. i de Mall.

Es ocios cercar a la terminació *-oca* (com suggereix *AlcM*) una explicació per contaminació; pitjor, essent mot llatí no romànic el suposat contaminador: recordem que és sufix ben conegut, de caràcter afectiu, poc copiós: *badoc*, *bajoca*, *bisoc*, *bisaroca*, *canoca*, *tanoca*, gascò *milhoc*, *-oca* 'panís', 'blat de moro' (ja medieval i des de la Vall d' Aran fins a Cautarés i les Landes), *estarloc*, *badaloc*, *millaroca* (nom de planta comparable al gra de mill *AlcM*), *ANYOC* etc., cast. *morueco*, bastants *-oco* en port. etc. -OKKO-, pertanyent a la sèrie cèltica de -IKKO-, -UKKO-, -EKKO-.

Certament no podem esperar gaire testimonis literaris d'aquest mot com a nom d'ocell (*DAG.*; *VCatalà*); més en tenim com a nom de l'estel (*DFgra.*, Belv., FebrCard., *-oca*): «refereix mestre Nason --- / que en aquella gran ciutat [Babilònia] de gegantines muraldes, / qui, com si fossen *milocas* - posav'els jardins al ayre, / vivian dos fadrinetxos - en dues cases veynades», GRoca Seguí (c. 1770-90, *Pir. y Tisbe*, JMBover, *BibEscr.Bal.* II, 275.2.2; «al cel sia l'avi meu, / que feia volar *milokes*, / no volia menjar rêm / per no tirar ses pellofes», Camps Merc. (*Folkl. Men.* I, 116; II, 12).

En el P. Val., el mot sofreix canvis de sufix: com a nom de l'ocell és *milopa* (Renat, «El Camí», 14-iv-34; ABoscà, *GGRV*, Val., p. 537); i, com a nom de l'estel és *mildtxa* [«con φ : la cometa de papel que hazen los muchachos para echarla al ayre; en algunas partes *birlocha*», Carles Ros, 1764, p. 154; d'on Sanelo I, 102v2, grafia apitxada *-oja*; *-òcha* Lamarca]. Té força extensió geogràfica: a Eiv. («*otxa*: cometa triangular de paper», PzCabr.), Monòver (dita «solta-li fil a la *milocha* 'va para largo', *Canyissaes*, 128), Callosa d'En S. (dita «amb dinés *bajòques* i amb paper *milòtxes*», Salvà, *C. d. S.* II, 121), Alcoi («al paper --- sobre gastar-lo en *milòches* y cacherulos y dur-lo al número cent, ara li donen el... valor de moneda», MGadea, *T. del Xè* II, 26), Sogorb (Torres Fornés), Vinaròs (Borràs Jarque, *BSCC* xiv, 447), Gandesa (Amades,